

Írar og bretar - færoyingar og danir

Ein av lesarum okkara hevur heitt á blaðið um at endurprenta grein, sum stóð í danska blaðnum "Jyllandsposten" herfyri. Hon snýr seg um kreppuna í Írlandi í farnu öld og um viðurskiptini millum Írland og Bretland.

Lesarin heldur, at í fleiri førum ber til at samanbera viðurskiptini millum Írland og Bretland millum tey, sum í dag galda millum Føroyar og Danmark. Brotini hann heldur eru áhugaverd, eru undirstrikað.

Lesarin vísir á, at eins og bretar kravdu av írum, at frihandil og marknaðarkreftrirnar máttu ráða fult og heilt, krevja danir heita av færoyingum í dag. Eins og tað mest tórvandi, írskt korn, varð útflutt í Írlandi tá, verður peningurin, sum skal fáa gongd á aftur færoyska samfelagið, eisini fluttur av landinum so ella so, tí tað gevur meira at hava hann standandi í útlenskum bankum. Og tá skrivað verður um íbúgvaratalið, sum er ov høgt, so er tað eisini í tráð við rikna politikkin hjá dønnum í dag.

Vit prenta greinina.

Hungersnød

AV NIELS VICTOR CHRISTIANSEN
i Rand, Boston korrespondent
Strookstein, Irland

■ Patrick Moore er ein heldur kartoffel-
tillarnir.

Sammen med sine irske kolleger kan han i år glæde sig over, at han ikke bare dækker hjemmemarkedet, men også det udenlandske. I 1995 har han nemlig haft en succes med sin eksport af kartoffler til gode priser.

Og det på trods af at han og hans familie på seks selv spiser seks kg. om dagen af ærte, bønner, og de fem millioner irer i øvrigt er verdens største kartoffelkonsumenter med et forbrug på 150 kg pr. mand, kvinde og barn årligt.

Moore's fortæller var mindre heldig. De opkrævede omkring 5-6 kg. kartoffler om dagen. Da høsten blev skuffet af væksten og fire af ti træk fra 1845 døde en million af sult og sygdom, og to millioner udrandede til Australien, Amerika og andre lande.

I dag er det første af sin art og er indrettet i herredet i Strookstein, hvor tusinder af bønder omkring 1.000 blev skåret afsted som udvandrede. 2.000 blev bortvist, og øjeblikket blev myrdet.

Skabte had til briterne

Men det er først i dag, 150 år senere, at irerne for alvor munden den og præger at nu til dags i den, selvom den mere end nogen anden begivenhed har formet den irske nation og har sat sig i den irske sjæl.

Hungersnøden skabte skyldfølelse og blandede af overlevende og omkomne. Den skabte også et dybt

og indgået had til det britiske herredømmet. Og den førte til dannelsen af voldelige, hemmelige sammenslutninger. En af dem blev til Den Irske Republikanske Hær, IRA, som i dag mest er kendt for sin terrorisme i den nordiske konflikt.

I år siden hovedparten af Irland blev selvstændig for 74 år siden som Den Irske Republik, har de nærmeste omstændigheder omkring hungersnøden været et emne og forårsaget en masse akademiske sager i litteraturen og kunsten.

Nu er der håb om vægning mellem den irske og de britiske kræfter i Nordirland og måske mindre risiko for at puste til ilden ved at afsløre briternes rolle i den irske tragedie. Og den irske præsident, Mary Robinson, sagde tidligere i år, at tiden omkommer er inde til at gøre op med skammen og de frygtelige handlinger.

Det er moralisk påkrævet, sagde hun i en tale til begge kamre i det irske parlament, idet hun hævder om, at næsten englændernes medskyld i katastrofen.

Museum for hungersnød

Men ansvaret er englændernes, hævdede Patrick Moore under et besøg på Irlands første hungersnødsmuseum forleden. De fleste irere giver ham ret.

Museet ligger 130 km nordvest for Dublin er det første af sin art og er indrettet i herredet i Strookstein, hvor tusinder af bønder omkring 1.000 blev skåret afsted som udvandrede. 2.000 blev bortvist, og øjeblikket blev myrdet.

Her kan man lære, at tragedien skyldtes, at de fattige irske bønder kun dyrkede en type kartoffel. Derfor kunne en kartoffelsvamp, som bløt et år senere kunne standes med et kemisk sprøjtemiddel, brede sig ubrudt.

I begyndelsen af det 19. århundrede i London penge, satte gang i offentlige arbejder, leverede fødevarer til

og importerede tusinder af tons korn fra Amerika. Men efter et regeringskædet i London hørte hjælpen op. Ligesom den konservative Thatcher-regering i 1980'erne.

at senere var den nye Whig-regering, ledt af frihandel og laissez-faire. Den besluttede, at den irske provins selv måtte arbejde og gennemgå strafen. Og mens masserne sultede

og døde, sørgede markedskræfterne for, at 17,5 korn, som kunne have været brugt til at lindre hungersnøden, i stedet blev eksportet for profitens skyld.

Med et indbyggertal på 8,9 millioner var det en katastrofe for den irske befolkning. I stedet blev London-streket tilsluttet, at den var overbefolket og led under en medfødt irsk dødsenskab.

Det store onde, vi har har med at gøre, er det, at den irske befolkning blev tvunget til at sulte og lide. Den irske befolkning, der ikke de fysiske lidelser fra hungersnøden, men den moralske ondskab i det irske folks selvske, forsørgede og ustabile og far.

I million irere døde af sult og 2 millioner udrandede til bl.a. Amerika under kartoffelpesten, der hærjede Irland fra 1845. Først nu tør irerne tale åbent om katastrofen og om de britiske kolonisternes åbenbare medskyld. Her en illustration af tragedien fra 1845.

Sjey hava AIDS

og haraftrat er kunnleiki um átta HIV-positiv fólk í Føroyum

Føroyar

Í Føroyum eru higartil í ár 2 nýggir eyðkvæmi (AIDS) - tilburðir fráboðaðir.

Í Føroyum hava 7 fólk fingið staðfest sjúkuna eyðkvæmi (AIDS). 4 fólk eru deyð av sjúkuni. Umframt hesi 7 er kunnleiki um 8 HIV-positiv fólk, sum ikki hava fingið eyðkvæmi. Av hesum tilsamans 15 HIV-positivu eru 3 konufólk.

Víst verður annars til talvu 1 og 2.

Grønland

Í Grønland var 19.965 kunnleiki um 61 HIV-positiv fólk, 37 menn og 24 kvinnur. Helvtin av teimum, id higartil hava fingið ávíst HIV-andevni í 1995, eru kvinnur. Sjúkan eyðkvæmi var staðfest í 17 førum, og 12 eru deyð av sjúkuni.

Ísland

22.9.1995 vóru 95 persónar í Íslandi, id høvdu fingið ávíst HIV-andevni, og av

hesum vóru 16% kvinnur. Tilsamans hava 36 persónar í Íslandi nú fingið eyðkvæmi, og 29 fólk eru deyð av sjúkuni.

Danmark

Í Danmark vóru 30.06.95 skrásettir 1744 tilburðir við eyðkvæmi (30.09.1993 var talið 1296). 1293 vóru deyð av sjúkuni (860 pr. 30.09.93). Bytt eftir kyni og vandaatferð er støðan tann, id hjálaga talva 3 sýnir.

Bara

tá ið grønt lýsir

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff

ff